

Mai nainte de tóte notámú cã dnii autori, ni se pare, dóra cá neteologi, vorbescu cam in necunos-cintia de cauza. Altcum nu ne putem esplicá cele ce le dicu facia de dogme. Astfeliu regretamu pré multu vediendu, cá se ocupa de lucruri, despre cari biseric'a pré bine a ingrigitu, cá cine este chiamatu a se ocupá. De altmintrelea din totu tractatulu se vede, cá dnii autori sunt pré multu inspirati de idei pedagogice profesate in opuri cu tendentie feliurite, cari conduse mai multu de scopuri politice pretindu emanciparea religiunei de sub singuratecile confessiuni.

Ei bine, dar spre lamurirea lucrului se ne punemu o intrebare fórte elementara, se ne intrebámú adeca, pentruce si-tramite romanulu copii la scóla, si vomu affá cá elu in prim'a linia si-i tramete, cá se invetie legea, in carea s'a pomenitu, *religiunea strebuna*. Astfeliu in scól'a nóstra poporala trebue se se propuna religiunea nóstra ortodocsa, carei'a luandu-i dogmele incéta de a mai esistá. Dar unde a si esistatu vre odata vre o religiune fara dogme? O astfeliu de religiune este necunoscuta in istoria.

Obiectulu, de care se ocupa religiunea este Ddieu, si reportulu Lui facia de lume si in specialu facia de omu. Dar „pe Ddieu a-lu vedé nu este cu putintia ómeniloru.“ In urmare noi lucunóscemu numai intru atât, incát Elu ni se descopere prin revelatiunea Sa naturala si mai cu séma prin revelatiunea Sa supranaturala: prin sant'a Scriptura. Este pré naturalu dara, cá *fara credintia*, carea in orice religiune este espusa in *dogme*, niminea nu póte cunósce pre Ddieu. Apoi celu ce nu-Lu cunósce, respective nu crede in Elu, acél'a nici nu póte face faptele, de cari face pendentá acésta Pré Inalta Fiintia fericirea omului. Astfeliu unde nu este credintia, nu sunt, si nu potú fí fapte. Faptele omului sunt de regula espressiunea convingeriloru sale, ér convingerile, ce si-le casciga omulu prin religiune, findu basate in parte mare pe autoritate se numescu credintie. Unde dara nu este credintia, acolo nu este, si nu póte fí morala. Cine nu vrea dara se scie de dogme, in cari, repetimu, se cuprinde credinti'a, convingerile religióse, acél'a nici nu va poté face *faptele, pe cari le propaga religiunea*. Vechiu cá tempulu si nestremutabilu este adeverulu cá: „fara credintia nu este cu putintia a placé lui Ddieu.“ Neinvetiandu dara elevii in scóla principiele credintiei crestine este pré naturalu, cá in viétia nici nu voru poté face fapte crestinesci, unu lucru, pre care de siguru nu-lu doresce nimenea, nici dnii autori.

Éta dara! cá calea urmata de dnii autori este o cale cu totulu gresita, o cale, carea in adeveru „duce la confusiune.“ Astadi dicemu d. e. cá *dogmele léga spiritulu*, mane vomu dice, cá

nu ne convinu poruncile lui Dumnedieu, pentrucá pretindu pré multa abnegatiune, sunt dóra contrarie spiritului timpului, carele apléca tare spre traiu bunu si comoditate, poimane nu ne voru convení icónele, cultulu si chiar biseric'a, pana cand vomu ajunge dóra in sinulu teorielorú lui Darwin, cari inca nu ne voru satisface, si asia mai departe.

Nu mai incape nici cáta indoiéla religiunea este obiectulu celu mai greu de propusu in scól'a elementara, dar pentru a incungiurá acésta greutate nu este de trebuintia a riscá materi'a spre a obtiené o forma mai usióra in aparentia, pentru cá chiar in casulu acést'a nu poti ajunge scopulu. Dnii autori ne spunu, cá religiunea in scól'a poporala sè-se predea „in forma de istorióre.“ Aci inse ni se pare, ca retacirea de a dou'a va fí mai rea, decát cea dantaiu, si vomu conduce pre elevi totu la credintia. Diferinti'a inse este, cá pre cand cu unu metodu bunu se potú propune cu succesu cá unu intregu organicu principiele de credintia si morali, pre atunci prin istorióre potemu provocá o multime de indoieli in capulu copilului si o multime de nedumeriri, cari in adeveru lu-voru confundá, si-i voru „legá spiritulu.“

Spre a affá metodulu celu mai usioru in propunerea religiunei nu este de trebuintia a face experimente asia insemnate, si chiar cu totulu noue, ci credemu, cá este mai consultu a ne ocupá de rezultatele sciintiei si a continuá pe calea indigitata acolo Astadi avemú si in limb'a romana unu manualu de Catechetica lucratu cu frumosu succesu de *Stefanelli*, profesoru la universitatea din Cernauti, cari ne da deslucirile necesarie in privinti'a propunerii religiunei. Ore de ce se nu adoptámú si noi rezultatele sciintiei? De ce se nu profitamu de munc'a altor'a, si se nu ne punemu pe o cale normala de desvoltare?

Cá de inchieiare ne vedemu indemnati a mai adaoge, cá in aceea ce privesce invetiamentulu religiunei ar fí de doritu se ne tienemu strictu de dispusetiunile canonice ale bisericiei, cari ne spunu destul de apriatu, cine are dreptulu si detorinti'a a se ocupá de densulu. Nu toti potemu fí tóte. Se lasamu dara cá de invetiamentulu religiunei crestine se se ocupe acei'a, pe cari Intemeiatoriulu crestinatatii i-au pusú de pazitori si propagatori ai religiunei Sale.

Lips'a in comitatulu Timisiorii.

Este de multu acum, de cand diurnalele ne aducu sciri intristatóre despre lips'a ce se semte totu mai multu intre poporulu romanu din comitatulu Timisiului. Multe din cele ce se scriu in

acésta privintia le credeamu la inceputu de esagerate. De aceea nici nu amu luat notitia de ele. Acum inse aflamu totu mai multu, că din nefericire cele ce se scriu sunt adeverate, si starea poporului nostru din acele parti frumoşe si manóse este demna de compatimire si ajutorire.

Éta ce scrie in unulu din numerile sale mai recente diurnalulu „Temesv. Zeitung“ in acésta privintia: „Lips'a in acele comune din comitatulu Timisiorii, cari nu sunt locuite de magiari séu de germani (prin urmare de romani. Red.) íea unu caracteru tótu mai inspaimentatoriu. — Morburile si miseri'a deciméza sute de ómeni, si sute din ei nu au altu isvoru de venitu, decât mil'a publicului. — Din nefericire acesti ómeni sunt in mare parte insusi caus'a miseriei lor. Asia unu propriétariu mare ne istorisi mai deunadi, că trebuindu-i mai multe sute de muncitori, si voindu a le platí câte 40 de cruceri la di, locuitorii din giuru au dechiaratu resolutu, că ei fara o plata de 1 fl. 50 cr. la di nu voiescu se-i lucre; astfeliu propriétariulu respectivu s'a vedintu necessitatu a-si aduce lucratori din alte parti. Multi dintre acesti ómeni mai bine rabda fóme dile intregi cu pruncii lor, decât se lucre pentru putienu. Ba sunt casuri, că unii din acesti nefericiti ómeni si-au vendutu casele numai cu câte 12—15 fl., că se póta se mai traiésca in nelucrare inca câteva dile. Anulu acest'a inca se aréta a fi reu. Lips'a de plóia a a causatu dejá si pana acum mare dauna mai cu séma in tienutulu Recasiului si Ciacovei, ér in tienutulu din giurulu Ciopodíei s'a ivitu o insecta necunoscuta pana acum de colóre rosietica, lunga si grósa cam cá o aprindióra, carea nimicesce semenaturile. Nutretiulu pentru vite lipsesce mai in totu loculu, ér pasiune inca pana acum nu este.“

Cetindu acestea si intielegendu că ele se referescu la poporulu nostru romanu, trebuie se cuprinda mari ingrigiri pre totu romanulu de inima; căci daca numai jumetate din ele vor fi adeverate, atunci poporulu nostru se vede tare parasitu si lipsitu de conducatorii sei, intielegemu de preotii si invetiatorii sei, si pornitu pe o cale fórté gresita si periculósa, ce póte avé cele mai triste consecintie.

Credemu dara, că ne implinimu o detorintia, daca vomu aminti preotimei si inteligentiei nóstre, că se se puna in contielegere, si se sfatúesca pre poporu la lucru si pre multu si pre putienu, că se-si cascige prin munca cele de lipsa, si se nu-si instreineze mosiór'a remasa dela parinti, ajungendu pe drumuri familii intregi.

Preotii si inteligentii altoru confessiuni in astfeliu de casuri se constituescu in comitete de

binefacere, si facu totu ce se póte pentru ajutorirea poporului si daca preotimea nóstra de astadi va purtá interesu de poporulu seu si dens'a va trebui se faca asemenea, căci pastoriulu celu bunu trebuie se-si puna sufletulu pentru oile sale.

Lupt'a între biserica si statu in Franci'a.

Intr'unu timpu, in care lips'a de religiune a produsu si continua a produce o multime de plage sociale, cari isbucnescu in diferite forme in statele Europei, si cari numai bine nu aduc popóloru, guvernulu francesu a aflu de bine a emite nisce decreete prin care impedece libertatea instructiunei, de care se bucurau pana acum congregatiunile catolice din acea tíera. Nu voimu a ne face aperatorii bisericei catolice, dar spre orientare publicamu aci unu articlu de interesu aparutu mai deunadi in „Timpulu“ din Bucuresti. Articllulu de care amintimu este urmatoriulu:

Schimbari mari e menitu a vedé timpulu nostru. Preotimea catolica, care odinióra avea frenel lumii in mana, a carei diplomatie pornia resbóie si incheia tractate de pace, alu carei spiritu domnia spiritulu Europei intregi, e astadi impinsa la o parte — ba nici macar desvoltarea nu se concede in mesur'a in care s'ar permite liber'a propagare a ideilor socialiste de es. In adeveru in Franci'a actuala nu credemu că s'ar opune cineva la infiintarea unei facultati care se propage asia numitele sciintie de statu, precum filosofi'a dreptului, economi'a politica, administrati'a din punctu de vedere socialistu, nu ne indoimu asemenea că astfeliu de credintie aru puté fi profesate de ori si cine — de straini ca si de indigeni — si că, cu tóte acestea, ar avé deplina libertate intru propagarea doctrinelor lor, intru crescerea poporului, dupa cum ar intielege-o, numai congregatiuniloru catolice li se ingradescé acést'a.

Se dice si cu dreptu cuventu, că pentru a scrie istori'a unei epoce trebuie se fi trecutú câteva sute de ani de atunci încóce; contimporanii suntú cei mai rei istorici.

Acést'a departare in timpu s'ar puté inlocui inse pré bine prin departarea in spatiu si prin divergenti'a cáii urmate pre acestu terenu. Daca noi nu ne-am pré luá dupa cultur'a straina si am privi-o numai ca unu sprijinu alu germenului propriu de desvoltare, am fi póte apti, prin imprejurarea că luptele cu clerulu nu ne atingu, se vedemu o séma de lucruri mai limpede decât apusenii.

Asia dar cand vedemu vechi'a cladire a bisericei catolice atât de aprig combatuta in apusu, ar fi óre de sfatuitu pentru noi de a urmá tonulu partiloru in litigiu si de-a spune că cutare ori cutare are dreptate? Din nefericire asia se urméza in jurnalistic'a nóstra. Cu aceeaşi usiurintia, cu care transcriemu laudele ideilor moderne din gazetele straine, ne însusimu si urile, cari nu ne privescu cátsu de putienu, ba vedemu cetindu-se de catra publicu cu óre care sete, romanele tendentióse si de sensatie, cari facu din Iesuiti buna óra séu din alti calugari catolici representatii celoru mai rele instincte si a celoru mai grozave crime.

In realitate biserica a voitu dominatiunea asupra spiriteloru si o voiesce inca, odata in modu abso-

lutu, astadi s'ar multiami cu libertatea, care se permite celorlalte confesiuni. Se intielege că acést'a dominatiune asupra spiriteluor nu putea fi in trecut fara o noantia politica, dupa timpu si dupa tíera. In Mexicu catolicii suntu republicani, in Franci'a monarchisti, ér calitatile séu defectele clerului suntu cam in genere acelea ale rasei in mijloculu carei traiesce. La spaniolii ce se fanatiséza totu atât de usioru pentru republica ca si pentru monarchia, pentru o ideia ca si pentru alt'a, si clerulu cantá se fie fanaticu; in Itali'a, desi scaunulu catolicismului, elu erá cu multu mai tolerantu si mai liberu cugetatoru decât in alte tíeri; deci clerulu va purtá, póte intrunu gradu mai pregnantu, caracterulu indoitu alu epocei in care traiesce si alu rasei, careia i-apartiene. Toleranti'a séu netoleranti'a, asprimea séu blandeti'a lui, va fi aceea celu caracteriséza pe poporu insusi. Germanii cari suntu de unu caracteru mai inderetnicu, au avutu unu cleru mai neingaditoru decât Italianii, ba mai multu inca — biseric'a reformata din Germania pórtá aceeași macula de judecati ale ereticiloru, de arderi de viu a vrajitoriloru ca si biseric'a cea catolica. Aterna deci de energi'a cu care unu poporu si-insusiesce o ideia, aterna de calitatile in-nascute ale lui, ce forma va luá si biseric'a lui. Cu aceeași energie cu care republicanii taiau in secolulu trecut capetele tuturor, cari si permiteau a avé alte idei, clerulu resaritu din același poporu persecutá odinióra pe acei'a, cari nu-i pareau indestulu de catolici. Atát'a despre biseric'a ca institutie impamentenita intro tíera óreare.

Cát despre catolicismu ca institutie universala, nu putemu tagadui meritele lui intradeveru estraordinare pentru cultur'a omenésca.

Pusa in faci'a unor rase aspre, abia resarite din locuintele loru primitive si abia aruncate asupra civilisatiunei antice, pe care au calcatu-o in picioare si au niminicit-o, biseric'a erá singurulu punctu luminos nu numai pentru cultura in genere, dar chiar pentru libertatea desvoltării omenesce.

Intrunu timpu de aservire generala, intrunu timpu in care numai nascerea, deci numai descendenti'a din illustri luptatori fisici, dedea unu dreptu la libertate, totu ce nu avea fericirea de a fi ucisu o suta de dusmani, ori cât erá de inteligentu séu energicu gasiá o cale de inaintare in cleru. Si precum spiritulu si caracterulu invingu totdeuna in lume puterea brutala, totu astfelu miculu Davidu au invinsu pana in fine pe uriasulu Goliatu alu evului mediu cu totu intunereculu si esclusivismulu lui. Caracteristicu si vrednicu a se recunósce in favórea catolicismului e tendenti'a lui de a nu basá crescerea poporului pe idei abstracte, cari se convinga capulu, ci pe idei redade intuitivt care se inblandiésca inim'a, de aceea frumoésele arte au fostu cele mai puternice arme ale bisericiei. Arhitectur'a, music'a, sculptur'a si poesi'a au fostu puse in serviciulu bisericiei, pentru a dá in acésta sfera curata, neatinsa de nici o suflare impura, unu adapostu sufletului omenescu, atât de bantuitu séu de patimi séu de golulu lui propriu, de uritu. Aruncatu din nevoie in uritu, din urit in nevoie, stari immanente naturii nóstre si cari nu se potu inlaturá prin man'a de creeru, de care dispunemu, art'a bisericésca, care a cultivatu in pictura frumosulu in culmea perfectiei, music'a si arhitectur'a in genulu sublimu, au innaltiatu prin mijlóce, lesne de intielesu pentru toti, sufletulu omenescu in decursu de sute de ani, peste nivelulu vietii de rendu si a nevoiloru silnice.

Tóte popórele cari o posedu inalt'a civilisatiune astadi, daca nu suntu, au fostu macaru multu timpu catolice.

Despre invetiamentu cata se notamu asemenea cá atât celu popularu cât si celu innaltu suntu creatiuni ale acestei bisericiei. Cumca prin invetiamentu biseric'a a urmaritu si scopurile ei proprii, e nu numai adevératu, dar si fórté naturalu. Nici n'amu intielege ca o institutie se infintieze anume scoli contra sa. Acést'a inse n'a impiedecatu cá spiritulu pe care ea la crescutu, se se indreptedie in contra-i si se-o renege.

E o istorie vechia acést'a cá orice forma noua de cultura e dusmana formeii, din care s'a nascutu, cá fic'a e dusmana mamei si povestea biblica a lui Cain, in formul'a ei noua de „lupta pentru esistentia“ are locu totu asia de multu la curenturi intelectuale ca si la cele materiale.

Lupt'a e inse departe de a fi mantuita si invingatoriulu momentanu nu este totdeuna celu definitivu. Religi'a are in favorulu ei forma gata si positiva, pe cand curentulu opusu n'are nimicu gata, nimicu formatu inca. Incercarile de speculatiune metafisica, cari culminéza in ipotese si suntu totu atât de deosebite ca si scriitorii loru, suntu departe de a constitui convingeri pozitive pentru milióne de ómeni. Prin lupte ca cea de astadi, prin mai grele inca, a trecut deja biseric'a; ea a avutu inse inteligenti'a de a-si mutá punctulu de gravitatie cam totu in tíerile, cari aveau mai mare nevoie de ea, încát totdeuna a aflatu puteri noue si próspete, pentru a le opune negatiunii pure, pe care a intimpinatu-o de atatea ori in cale.

Discursu funebru

tienuu de d. Chitiu la inmormentarea generalului Maghieru.

Prea santi parinti,
Domnii mei!

Inca o figura ilustra dispare astadi din mijloculu nostru, din sinulu parlamentului romanu, de pe scen'a politica a tíerei nóstre.

Generálulu Maghieru nu mai este!

Elu a plecatu pentru totdeuna din acést'a lume trecátore, cá se reintre in sinulu eternitatii, alu in-finitului.

Fi-va óre acésta durerósa despartire a omului de totu ce a iubit, de totu ce a creat, de totu ce si-a insusitu prin lupte si fatige, in acésta cruda vietia, efectulu unui verdictu inexorabilu — fatalu alu unui geniu destructoru, séu este rezultatulu, desnodamentulu firescu alu luptei continue si inversionate dintre spiritulu si materia, dintre vitiu si virtute, dintre visu si realitate?

Nu scimu. Déra ceea ce cu totii simtimu, ceea ce cu totii credemu, scimu, chiar prin cea mai intima a nóstra convictiune, este: cá spiritulu, ideia, principiulu, virtutea nu potu fi prad'a neantului, nu potu fi distruse nici anihilate; ci din contra, ele traiescu in perpetuitate, producendu si ingenerandu miliade si milióne de alte idei, de alte spirite, principie si virtuti.

O lume ideala! patria creata de cugetarea cea neadormita si eternu veghietória a omenirii, conceptiune sublimesa a ratiunii si a geniului lui Platone, a lui Socrate si a lui Christu, tu nu esti, tu nu poti fi numai o copilarésca ilusiune, o amagítore fantas-

magoria; nu! tu esti, tu trebue se fi o adevărata realitate.

Dara tacere! Éta umbr'a Cavalerului olteanu, care planandu de asupra acestui mormentu reapare inaintea ochiloru mintii nóstre desteptate; ea pare că stă se vorbésca, se respunda acelora, cari s'aru mai poté indoí.

Vorbescce omu-legenda — erou-epopea!

Auditi!

Este elu — alesulu între alesi, junele bravu între cei bravi, care la 1821, nenumerandu decât 20 de primaveri, aprinsu de strigatulu patrioticu alu lui Tudoru Vladimirescu, incinge virginal'a spada si, in capulu unei cete de panduri — de voinici cá si densulu, maresce legiunea Eroului, care insurge tíer'a cá se sfarime jugulu coruptoru, jugulu rusinosu alu Fanarului.

La 1828, inspiratu de aceleasi idei si sentiménte nationale, cu bratinlu si peptulu otielitu prin foculu insurectiunii, totu in fruntea panduriloru sei, ia parte stralucita la victori'a dela Baileşci, in Romani'a mica, unde, prin neintielegerea comandei „na zat“ in a-poi, retragere! Romanii crediendu cá li se comanda „la satu“ si dandu asaltu intaririloru turcesci, isbutescu a pune pe fuga o ostire de diece ori mai númeroasa decât cea russo-romana.

De aci, din batalia in batalia, din victoria in victoria, capitanulu romanu ajunge cu cetasiu sei inaintea Plevnei, si cá printrunu instinctu profeticu, inpreuna cu Solomonu si alti frati romani de arme, arata calea pe care, preste o jumetate de secolu, armat'a romana, cu Domnulu ei in capu, va urmá-o vitejesce pentru glori'a si independenti'a Romaniei!

Doúe decimi de ani trecura apoi din víeti'a natiunii; ani de lupte, de sperantie, de sfortiari si de labóre necurmata; si, candu suflarea cea invietóre a libertatii din Occidentu reincaldiesce si incinde animile june ale patriotiloru romani; candu Romani'a scóte unu suspinu si unu tipetu din peptulu ei apasatu pentru Libertate si Nationalitate, Maghieru, parasindu tog'a civila a boierului, reincinge din nou spad'a sa inca fumeganda de sangele resbelulu indepedintiei si devine indata bratiulu si scutulu puternicu alu revolutiunii nationale din 1848.

La apelulu seu patrioticu diece mii de Olteni se punu sub comand'a generalulu loru in Tabar'a lui Traianu, din judetinu Velcea.

Dóue armate puternice navalescu atunci in tíera si amendóue somédia pe generalulu revolutiunii a se supune. Elu le respunde cu antica mandria romana: „Daca inamicii nostri sunt indoiti, si spad'a mea are dóue taisuri“.

Dara vai! politic'a si diplomati'a straina reusiescu la gubernulu celu inpusu tierei, si ostirea este congediata si Maghierulu pléca in esiliu!

O! cine ar poté descrie dorerea si desperarea aceluor bravi osteni cari, cu tóta immens'a incredere ce aveau in patriotismulu si in viteji'a generalulu loru, se indignara, se revoltara chiar si sfarindu-si armele in mania radicau pumnii catra ceriu blaste-mandu pe acei'a, cari nu-i lasau a-si versá sangele pentru aperarea patriei ingenunchiate!

Romania, Romania! numai cei cari au vedíutu; numai cei cari au intielesu si au admiratu asemenea momente de santa neburnia a filoru tei osteni, numai aceia au recunoscutu in tine pe fic'a Romei eterne, numai acei'a potu avé credintia in nesecabil'a ta virtute.

Legionari rebeli ai taberei din campi'a lui Traianu, Pompieri eroi din Délulu Spirei, voi ne-ati incredintiatiu mai antaiu de ce este si ce póte fi capabila natiunea romana!

Maghieru pléca déra in esiliu, inse ia cu densulu santulu tabernaculu in care erá depusa Constitutiunea proclamata pe campulu libertatii, Constitutiunea pe care jurase si pe care o aperase in mai multe lupte contra reactiunii.

De atunci si pana in ultimulu seu momentu nici odata elu n'a mintitu principiiloru sante ale nationalitatii si ale libertatii.

De atunci si pana ieri, elu n'a incetatu unu momentu de a luptá pacinicu si perseverentu pentru dreptate, pentru libertate si progressu. Tóta dorintia sa, tóta ambitiunea sa cea mai ardenta erá aceea de-a servi in veri-ce ocaziune cá soldatu credinciosu patriei si partidulu nationalu, caroru se devotase fara reserva, fara cugetari ascunse.

Spiritu activu, vointia energica, caracteru perseverinte si infatigabilu, pareá cá este creatu numai pentru lupta, pentru actiune, pentru víetia viua; si cu tóta gravitatea morbulu ce se incuibase in sinu-i in celu din urma timpu, cu tóta sarcin'a aniloru, unui octogenaru, cine din d-vóstra nu-si aduce aminte de gestuile-i sprintene, de statur'a sa cea drépta, de mantinerea-i barbatésca?

Pareá cá vedemu inainte-ne muntele celu verde alu Gorjului, sfidandu nuorii cu crestetulu seu albitu de ninsóre.

Inse éta: acestu munte maretiu si frumosu continea in intraliele sale unu vulcanu ardietoriu — o flacara care consuma neincetatu coperementulu seu uranu.

O sgudivitura teribila, unu cutremuru de o secunda si flacar'a interna a isbucnitu si isbucnindu, a prefacutu in tierina acestu capu de opera alu naturei!

Omulu dispare, pulbere suflata de venturi — nici se mai cunósce locul seu!

Esi déra, flacara degagiata de ori-ci legaturi mortale! Insufietiesce-te spiritu-cugetare, schinteia esita din scaparea fortieloru creatrice, reintra in focariulu de unde te ai deslipitu, dupa ce ai stralucitu cu putere spatíulu unei clipiri de ochiu.

Dute umbra fericita, umbra neuitata! Calea ta, este calea nemuririi si a eternitatii. Unu coru de angeri te astépta la portile empireei ceresci, căci justiti'a nationala ti-a insemnatu locul la drépt'a Domnulu Tudoru Vladimirescu, alu carui vrednicu urmasiu ai fostu.

Sufletele panduriloru si ale dorobantiloru morti pentru patria si liberbete te saluta dejá cu respectu, cá pe demnulu loru capitanu.

Éra nóue, lasa-ne scump'a si pretiós'a ta suvenire. Fii filoru nostrii, generatiunile víitórie voru aflá in reamintirea virtutiloru cetatienesci cu care te-ai ilustratu unu nobilu sufletu si unu mare caracteru, pe care admirandu-lu, se voru síli a lu-imitá.

Éra fiulu teu, junele Maghieru, care dejá a calcatu in urmele pasiloru tei de vitejia, te va avé pururea inaintea mintei sale, si, cá puiulu vulturulu din Carpati, va cautá se atinga inaltímele strabatute de iubítulu seu parinte.

Inca odata dara, in numele Adunarii nationale, salutare piósa si plina de respectu si de veneratiune, umbra marétia a Cavalerulu Olteniei!

Eterna fia-ti memori'a!

O biblioteca populara.

Onorata redactiune! Mi-tieniu de strensa deto-rintia a ve reportá despre cele ce se petrecu de unu timpu incóce in opidulu Pecic'a romana. Indata dupa serbatorile nascerei Domnului din a. c. agronomii nostri tienura o conferintia, in carea decretara infi-ntiarea unei biblioteci populara, care va fi incopciata cu o sala de lectura, si elaborara unu proiectu de statute, pre care-lu supusera spre aprobare Pré San-ctiei Sale Domnului Episcopu diecesanu, care apro- bare in curend a si urmatu.

Pentru conducerea si ingrigirea acestei biblioteci s'a alesu o comissiune de 10 dintre membrii Comite- tului parochialu. Acum se tienu óre de cetire in tota Duminec'a si serbatórea dela doue óre pana la 7 dupa amédi sub conducerea unui'a dintre domnii invetiatori. La aceste ocazioni participa multime mare de poporu. S'au procuratu mai multe diurnale, si pentru spori- rea biblioteci s'au subscrisu dejá de membri 25 fl. v. a. De presentu se ocupa membri si cu compunerea unui coru vocalu, carele la serbatorile Invierii, ce ne stau inainte va si cantá in biserica. Scopulu acestei reuniuni, daca o potu nuni asia, este cá se desrade- cinezze unele datine stengace din poporu, si se-i in- spire atragere catra biserica si scóla. In nrulu vii- toriu ve voiu comunicá si statutele acestei biblioteci. Pecic'a romana in 8 Aprilie 1880.

X

D i v e r s e.

* **Chirotonirea de Archiereu** a nou numitului Archiepiscopu si Metropolitu alu Bucovinei, Dr. Silv. Morariu-Andreeviciu s'a intemplat in 6/18 Aprile in biserica gr. or. din Fleischmarkt in Vien'a, seversindu actulu de chirotonire cei doi episcopi sufragani Kne- zevici si Petranovici. Actulu s'a seversitu cu mare solemnitate. Uramu noului Archiereu romanu viétia indelungata si succesulu celu mai bunu intru reali- sarea Inaltei Sale Misiuni.

† **Simeon Balintu**, veteranulu preotu erou din muntii apuseni a repausatu in Domnulu in 16 Aprile nou dupa scurte suferintie in etate de 70 de ani. Eterna fia memori'a lui.

* **In siedinti'a generala a academiei romane de sciintie** tienuta la 31 Martie se cetesce si apróba statulu de presentia alu membriloru pe 14 dile espia- te, ér d. *Baritiu* face o dare de séma despre lucra- rile cele pendente séu gat'a ale sectiuniloru istorice, si punendu-se in discussiune reportulu sectiunii isto- rice despre manualulu de geografia alu dlui G. Po- pescu se primescu conclusiunile reportului. D. Baritiu cetesce apoi reportulu despre cartea reposatului D. Rallet: *Suveniri si impressii de calatoria*, analisandu-o capítlu de capítlu si cautandu in ea o oglinda cre- dintiósá a grelei epoce, in carea s'a scrisu si a fru- mosulu caracteru alu autorului.

Acestu reportu a produsu cea mai viua impressi- une asupra Academiei. Dnii *Ioan Ghica* si *V. Alexandri*, cari avusesera ocaziune a fi in Constantinopolu pe timpulu, cand venisera acolo cei doi mari Romani: Rallet si Negri, pentru a staruí in privinti'a secula- risării averiloru monastiresci, completéza reportulu dlui Baritiu, dandu amenunte asupra energiei si finetiei, cu carea au lucratu ambii tramisi, si insistandu asupra importantiei memorielor si actelor de cores- pondentia, ce trebue se fia remasu mai cu séma dupa Negri. D. Alesandri adaoga, cá ilustrulu reposatu

i-a incredintiatu dsale cu limbá de mórte mai multe ladi cu hartie, pe cari inse, nefindu-i pana acum remise nu le a cercetatu, spera inse cá o va poté face preste putienu, si cá va gasi acolo multe tesaure pentru istori'a epocei.

D. *Babesiu* multiameste dlui *Baritiu* de a fi pro- vocatu o discutiune atât de interesanta. D-sa con- stata cá si Romanii de peste Carpati au avutu a trece prin lupte analóge cu acele in cari cu mai multu succesu au luatú o parte atât de stalucita Negri si Rallet, si cá si acolo esista séu au existatu in acésta privintia mémorie pretiósé, unele nepubli- cate inca, altele perdute si ratacite. D-sa esprima dorinti'a, cá amaruntele date de d-nii Alexandri si Ion Ghika, se se alature in annale ca apendice la raportulu dlui Baritiu.

* **O novela a lezei pentru aপরera tierii** se va substerne in curend spre deliberare corpuriloru legiuitórie. In acésta novela se voru introduce intre modificari si favoruri mai mari cá pana acum pentru candidatii de preoti si invetiatori.

* **Curiositátile naturei.** Estragemu din Cartea contelui d'Ursel, Sud-Amerique, urmatórele notitie: In Brasili'a, regnulu vegetalu presinta subiecte fórté in- teresante pentru ochiulu scrutatoru alu filosofulu naturei. „Astfelu o planta, care se nutresce cu in- secte si o insecta, care devine planta nu sunt nise- fenomene, care s'aru poté observá pretutindeni.“ Cea dintaiu planta este unu arbustu, a carei flóre jóca rolulu de prindiatóre de musce; indata ce musc'a s'a asiediatu pe flóre, caliciulu sensitivei si flamandei plante se inchide asupra victimei si nu se redeschide de cât dupa ce planta si-a mistuitu prad'a; numele sciintificu alu acestei plante carnivore este *nepen- thes phyllamphora*. Nu departe de locurile, unde crescú aceste specimene insectivóre, se gasesce insect'a care devine planta. Acésta insecta sémana cu o larva mare, alu carei corpu inse este articulatu si fórté tare pe din afara. Candu insect'a simte apropiandu-se momentulu mortiei sale ea se vêra in pamentu la o aduncime de câtiva centimetri. Acolo in momentulu seu, acestu ciudatu coleopteru móre si incoltiesce. Au vediut'o, am avut'o chiar in mâni inainte de a-si fi perdutu cu totulu form'a s'a primitiva: cá si Dafne din fabula, piciórele acestei plante incepusera a incolti. Incetulu cu incetulu ea se maresce si devine tuber- cula, asemenandu-se cu cartofulu dara pastrandu-si conformatiunea primitiva. Dupa aceea, cotorulu se desvólta, plant'a apare ochiului si in tempulu prima- verei se gatesce cu nisece admirabile flori albastre. Acestu fenomenu alu naturei, care póte, cá ar re- solvá unele probleme biologice, este pana acumú fórté pucinu studiatu. Urmatórea cestiune se presinta spi- rítulu numai decát: Ce incoltiesce? insect'a in re- alitate? séu nescáreva semintie de plante, pe cari in- sect'a le manca mai inainte de a muri? Marturisescu, cá nu am potutu luminá acestu faptu, si, din nenor- rocire, martori dilnici ai unui atât de bisaru jocu alu naturei nu mi-au potutu dá nici cea mai mica explicatiune. Pentru ochiulu liniscitu si contemplati- vu alu poporulu acea planta este o planta cá tóte acelea ce crésce pe pamentulu fertilu alu Brasiliel!..
Gaz. Tr.

* **Oase antidiluviane** s'au aflatu cu ocaziunea punerii unui fundamentu in Mehadi'a intr'o pescera necunoscuta pana acumú, a carei'a adencime se dice a fi aprópe 150 de stangini.

* **O drama inforătoare.** Cronic'a locala vieneza este bogata de intemplari tragice, la cari in zilele din urma miseria a mai adaosu urmatorea: Strungariulu Junge, omu ca de 60 ani, cu soci'a si fic'a sa traiau in cea mai buna liniste si dragoste familiara. Dar afacerile mergeau totu mai reu. Betranulu devenia din ce in ce mai tristu, neputendu aduce pane familiei sale. Odata venindu acasa, afla usia inchisa, cea ce nu i-s'a intemplatu niciodata. Bate la usia, dar nimeni nu raspunde. Banueli teribile i-trece prin capu. Iute chiama unu lacatusiu. Deschizendu usi'a, betranulu strabate odai'a si intra in miculu dormitoru. Acolo vede pe nevast'a si fic'a sa, siedindu pe scaune nemiscate. Elu pune man'a pe densele si la moment se convinge ca amendoune erau morte. Se otravisera cu ciancali. Betranulu remase ca o statua, privindu la cadavrele acelor'a cari l'au iubit si cari i-au fost fiintiele cele mai scumpe. Venindu-si in fire, se asieza si scrie o epistola catra fiulu seu, care locuia in alta strada, departe. Tocmai cand fu gata, veni din intemplantare nevast'a fiului. Cum o zari, betranulu isbucni in plausete si zise, ca nici lui nu-i mai trebue vietia. Norus'a insasi avea necesitate de mangaere, cu tote acestea a facutu totulu, spre a potoli desperarea socrului seu. Acest'a i-dete scrisorea si o trimese la barbatulu ei. Ea pleca, lasandu pe betranulu singur cu cadavrele. Fiulu nenorocitului betranu afla din epistola, ca mam'a si sor'a sa si-au luat vietia de miserie si ca tatalu seu va face totu asia. Alerga iute la casa parintesca. Era pre tarziu. Tatalu seu luase si elu ciancali si murise langa ceialalti. Timp.

* **Epitropi'a fondurilor comune** dieceseloru Aradu si Caransebesiu se va mutá din localitatea de acum la 1 Maiu st. n. in strad'a domnesca, cas'a nrulu 43, visavi de resiedinti'a episcopesca.

* **Unu oratoru neobositu.** — Celu mai lungu discursu l'a rostitu pana acum fara indoiala deputatulu de Cosmos, din camera Columbiei Britanice. Acestu discursu tienu doue-dieci si siese de cesuri. Deputatulu, care facea parte din minoritate, nu putea scapa altfelu de o deseversitia ex-proprietarire pe o multime de colonisti. Actulu de ex-proprietarire nu putea fi valabilu decát daca si-primia sanctiunea in diu'a urmatore pana la cesurile 12. In ajunulu acestei dile fatale, pe la 12 cesuri si-incepu de Cosmos discursulu, si si-lu urma pana la 8 d. a. a celei urmatore. Toti deputatii esira de vre-o cateva ori ca se manance; peste nopte dormitau in scaune. Numai vre-o cativa se succedara astfelu, ca se póta controlá, fiindu mereu destepti, pe neobositulu patriotu. Cand ispravise, buzele sale erau sangerate, ochii aprinsi si infundati, glasulu slabu si picioarele i-sovaiau. Pe la urm'a discursului nu pre putea fi vorba de logica. Dar — bietii colonisti au remasu stapani pe averea lor si voru binecuvénta necontentitu pe deputatulu de Cosmos, cum nu ne vomu puté noi indestulu minuna de capacitatea sa de... a vorbi atát'a timpu neintreruptu. Aleg.

Concursu. *)

Pentru deplinirea postului de invetiatoriu la scól'a gr. or. conf. din comunele Sudriasiu-Jupani, ettulu Carasiu prot. Fagetului se escrie concursu cu terminulu pana la 11 maiu a. c. st. v. in care diua se va tiené si alegerea.

*) Primindu acestu concursu in momentulu, cand form'a prima din foi'a nostra era deja tiparita lu-inregistramu cseptionalmentu la acestu locu. Red.

Emolumentele suntu: in bani gata 202 fl. 30 cr. v. a. 15 meti de grau, 15 meti de cucuruзу, pentru scripturistica 6 fl., pentru conferintia 10 fl., pentru curatore 12 fl., 10 orgii de lemne din care se va incaldi si scól'a, 2½ jugere de pamentu aratoriu si cortelu liberu.

Doritorii de a ocupá acestu postu suntu avisati, a-si trimite recursele lor instruate conformu dispu-setiuniloru stat. org. si adresate respectivului comp. par. catra dlu prot. Atanasiu Ioanovicu in Fagetu, pana la terminulu indicatu.

Sudriasiu-Jupani in 10 aprile 1880.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Atanasiu Ioanovicu** m. p. protop.

Conchiemare. *)

Subscrisii pe bas'a §. 30. din statute, conchiemamu adunarea generala a „Reuniunei invetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Aradului“ pe joi dupa ss. Pasci (24 aprilu) 5 maiu 1880. la Aradu — in localitatile institutului pedagogicu — teologicu; pentru ordinea desbateriloru statorim acést'a:

Programa.

a) la 8 ore diminétia.

1. Intrunirea comitetului Reuniunei, pentru incheierea agendelor sale.

b) la 10 ore diminétia.

2. Deschiderea adunarii generale.
3. Substernerea repórtelor.
4. Alegerea unei comisiuni, pentru censurarea repórtelor.
5. Alegerea unei comisiuni, pentru inscrierea de membri, si incasarea tacselor.
6. Prelegerea disertatiuniloru, si a propuneriloru intrate la presidiu.
7. Inchierea siedintiei.

c) la 3 ore dupa médiadi.

8. Reportulu comisiuniloru.
9. Pertractarea repórtelor, si a propuneriloru.
10. Propuneri diverse.
11. Defigerea locului pentru procsim'a adunare.
12. D'solvarea adunarii.

Intrunirea invetiatoriloru, nici cand n'a fost mai dorita — deci speramu, si asteptamu se fia cât mai numerósa.

Aradu in 7/19 aprilu 1880.

Ioanu Tuducuscu m. p.

A. D. Romanu m. p.

secretari.

Dr. Giorgiu Pop'a m. p.

primu vice presiedinte.

Nr. 25.
1880.

Dela Presidulu Reuniunei invetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Caransebesiu.

Convocare!

Multu Onorate Domnule!

Conform dispositiunei §. 25 din statutele Reuniunei invetiatoriloru romani gr. or. din dieces'a Caransebesiului, subsemnatulu presidiu alu acestei Reuniuni, afla de lipsa a convocá un'a siedintia de comitetu pe 14/26 Aprile a. c. care se va tiené aici la Boesi'a montana in scól'a gr. or. la 11 ore diminétia.

*) Suntu rogata si celelalte diuare nationale a reproduce acést'a conchiemare.

Deci dara M. On. DTa cá membru de comitetu esci cu tóta stim'a cuvinciósa invitátu a participá la acést'a siedintia de comitetu la tempulu si ór'a determinata, si inca cu atát mai vertosu, cu cât la acést'a siedintia de comitetu, pe langa alte obiecte importante si de interesu pentru Reuniune, deodata se voru luá dispositiunile ulterioére in privintia edarii portretului binemeritatului emerit profesor si director preparandialu Alesandru Gavra.

La locul acést'a vi se obsérva de nou, cá in intielesulu decisiunei comitetului nostru din 18/30 Septembrie 1877. Nr. prot. 3. veti binevoi a o notificá subsemnatului presidiu participarea ori la casu de impedeare, neparticiparea la siedintia convocata.

Bocsi'a montana 3/15 Aprile 1880.

Stefan Antonescu m. p.
presidiintele Rouniunei.

Joane Marcu m. p.
notariu.

Concursu.

Pentru deplinirea statiunei invetiatoresci din comun'a *Dudu*, inspectoratulu Agrisiului Cott. Aradului prin acést'a se escie concursu cu terminu de alegere *pe 23. Aprilie st. v. a. c.*

Emolumintele sunt: in bani gata 150 fl. v. a. trei jugere pamentu, cuartiru cu gradina de legumi, si stóle dela imormentari.

Cei ce voru reflectá la acestu postu, au a-si trimite recursele pana la 22 aprile — inspectorelui per Pancota in Szöllös, cari au a fi adjustate cu testimoni preparandialu si de cualificatiune si cu atestatu despre purtarea morala; éra pana atunci se se presenteze la biserica intr'o Dumineca ori serbatóre ca se se recomande alegatoriloru si prin cantare.

Dudu 28 Martie 1880.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Demetriu Pop'a** insp. cerc.

Pentru deplinirea parochiei de clas'a III. din *Ohaba-serbésca* protopresbiteratulu Lipovei se escie concursu cu terminu de alegere *pe 18 Maiu a. c.*

Emolumintele sunt: 1. Un'a sesiune pamentu; 2. gradina pentru legumi; 3. biru preotiescu dela 160 case câte un'a mesura cucurudiu despoiatu; 4. venitele stolare.

Doritorii de a dobandi acést'a parochia, recursele loru adresate comitetului parochialu si instruite conformu prescrizeloru statut. organicu pana in 11 Maiu a. c. voru avé a le substerne subscrisului protopresbiteru tractualu in Lipov'a.

Lipov'a, 9. Aprilu 1880.

Ioanu Tieranu m. p.
Protopresbiteru.

In contielegere cu Comitetulu parochialu.

Deórece la concursulu primu, pentru deplinirea postului de capelanu clas'a III-a din *Budintiu*, nu s'a ivitu decât unu singuru recurinte; si sperandu-se cá la imbunatatirea dotatiunei va mai contribui si „Fondulu preotiescu” spre a deveni parochia de-acolo,

de clas'a II: prin acést'a se publica de nou concursulu la acelasi postu, classificatu acum de clas'a II. cu terminu de alegere *pe diu'a de 11 Maiu st. vechiu a. c.*

Emolomintele sunt: 10 lantie de pamentu si un'a a trei'a parte din venitul stolariu, acolo indatinatu.

Recursele, instruite conform prescrizeloru Statutului organicu, si adresate respectivului Comitetu parochialu gr. or. sunt a se trimite parintelui protopopu Georgiu Cratiunescu in Belintiu p. u. Kiszetó.

Este de observatu cá déca nu se voru ivi recurinti cu calificatiune de clas'a II. atunci se voru primi si recursele celor de class'a III.

Recurrentii, dupa prealabil'a incunoscintiare a protopopului, se potu presentá in vr'o Dumineca ori Serbatore la biserica din locu, spre a-si aretá desteritatea in tipicu, cantari si cuventari bisericesci.

Budintiu, 27 Martiu 1880.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Georgiu Cratiunescu** protopopu.

La statiunea invetiatorésca din comun'a gr. or. *Furlucu* in protop. Lugosiului, cottulu Carasiului, se deschide a dóu'a óra Concursu, cu terminu *pana la Dominec'a Floriiloru* in care di va fi si alegerea.

Emolumintele sunt: 300 fl. v. a. salariu anualu, 2 jugere livéda, 7 stangeni lemne din care are a se incaldí si scól'a, cortelu liberu cu gradina de 1/2 jugeru.

Recursele instruate in intielesulu statut. org. au a se adresá catra On. sinodu parochialu gr. or. din Furlucu si a se trimite Dlui protopopu Georgiu Pesteanu in Lugosiu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. protop. tractualu

Alesandru Mihaloviciu in Aradu

recomanda onoratului publicu

NEGUTIETORI'A SA de MANUFACTURI, MODA si PANZARIA

din **piati'a Tököly**, edificiulu institutului pedagogico-teologicu, asortata cât se póte mai bine si anume: *cu materii de haine, panza, sifonu batiste, piquet, servete, organtín, satinu bumbacu, ciorapi, bumbacu, ploiere,*

cum si haine gata pentru dame,

comesi pentru barbati, femei si prunci, halate, perdele, madratie si plapome.

De asemenea

materii pentru reverendi, precum si reverendi gata,
prapore si totu feliulu de odóre preotiesci.

Tóte pe langa unu servitiu cât se póte mai **promptu**
si cu pretiuri reduse si moderate.